

Izjava o pravima Srba u Hrvatskoj

Izjava o pravima Srba u Hrvatskoj usvojena na trećoj Velikoj skupštini Srpskog narodnog vijeća 13. februara 2018. u Zagrebu:

Treća Velika skupština Srpskog narodnog vijeća prilika je da se podsjetimo na značajnu historiju organiziranja srpskog naroda koji je živio na prostorima današnje Hrvatske. Od crkveno-narodnih sabora iz 1706. godine, preko priznavanja ravnopravnosti srpskog naroda sa hrvatskim 1867., priznavanja crkveno-narodne autonomije od strane Hrvatskog sabora 1887., do odluka ZAVNOH-a iz 1943. kojima se iznova potvrđuje ravnopravnost i formira Klub srpskih vijećnika. To organiziranje bilo je rezultat zajedničkih stremljenja hrvatskog i srpskog naroda i njihovih težnji za sveukupnom nacionalnom slobodom, ravnopravnošću i jedinstvom.

Ta stremljenja ne smiju biti zaboravljena, već u novim historijskim okolnostima trebaju služiti kao inspiracija za unapređenje međusobnih odnosa i stvaranje novih oblika uzajamnosti.

Prava i položaj Srba u Hrvatskoj 2018. nažalost nisu se bitnije promijenili od vremena održavanja II Velike skupštine SNV-a, 2013. godine. Sporost, odlaganje pa i zanemarivanje u ostvarivanju prava, za koje su odgovorne državne institucije, obilježili su proteklih pet godina. Zbog toga, položaj Srba u Hrvatskoj nije unaprijeđen nego je u nizu aspekata i unazađen. To posebno vrijedi za nivo tolerancije i cijeloga seta prava koja su se počela ostvarivati za vrijeme ulaska u Evropsku uniju.

Ona prava koja su obnovljena, nerijetko su predmet novih osporavanja. Položaj koji je osiguran međunarodnim sporazumima, poput Erdutskog sporazuma i Pisma namjere, Ustavom, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i posebnim zakonima također se nastoji narušiti. Zato nam i u narednom razdoblju predstoji borba za neostvarena prava i za očuvanje onih koja su ostvarena. To bismo trebali dijeliti sa svim demokratskim organizacijama, jer je to ujedno i borba za demokratsku Hrvatsku.

1. Borba za toleranciju, nediskriminaciju i posebno borba protiv govora mržnje u narednom četverogodišnjem razdoblju trebaju i dalje biti u središtu djelovanja Srpskog narodnog vijeća i drugih organizacija, naročito ZVO-a i SDSS-a. Manifestacije netolerancije i govora mržnje prema Srbima, njihovim predstavnicima, njihovim institucijama i znamenjima njihova identiteta i dalje ozbiljno opterećuju, i dalje ostaju problem koji je izvor strahova i asimilacije pripadnika srpske zajednice.

2. Rad na osiguravanju nesmetanog povratka izbjeglica (njih je još registriranih oko 19.000 u Republici Srbiji), zaštita prava na obnovu u ratu razorenih i uništenih kuća, stambeno zbrinjavanje za one koji su ostali bez stanarskih prava, imovinu i mirovinska prava trebaju ostati dnevnim obavezama u djelovanju SNV-a i drugih organizacija srpske zajednice u Republici Hrvatskoj.

3. Utvrđivanje sudbine nestalih i ubijenih Srba, njihova identifikacija i obilježavanje mjesta stradanja kao i nesmetano sjećanje na njihova stradanja, u naredne četiri godine bi trebalo donijeti značajnije rezultate od dosadašnjih.

4. U više su navrata najviši predstavnici vlasti obećavali suđenja za ratne zločine počinjene prema Srbima za vrijeme rata, a posebno u toku i nakon "Bljeska" i "Oluje". Unatoč tome, ta su procesuiranja rijetka, selektivna i odvijaju se po posebnim kriterijima. Kao i na II Velikoj skupštini, tražimo da se dana obećanja ispune, a neizvršene obaveze prema međunarodnom i domaćem pravu izvrše.

5. Razvoj povratničkih sredina, obnova komunalne (posebno re-elektifikacija i obnova vodovoda) i socijalne infrastrukture, među prvim su pretpostavkama ravnopravnosti i normalnog života Srba. Kako su te sredine masovno uništene i opljačkane, kako se i dalje zapostavljaju, tražimo od države da konačno donese programski i zakonski okvir za razvojnu politiku tih područja. Tražimo da se bez odlaganja ispuni programska obaveza Vlade i donese Zakon o potpomognutim područjima te osnuje Fond za njihov razvoj, u interesu i Hrvata i Srba koji u njima žive. Smatramo da je neophodno da se u cilju zaštite vlasništva formira zemljišno-šumski fond, što uključuje sređivanje zemljišnih knjiga, zaštitu zemljišta i šuma.

6. Srbi su i sada nedovoljno zastupljeni u državnim i javnim službama. Stoga očekujemo i tražimo od Vlade i nadležnih institucija da zaustave taj trend i da u skladu sa Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i međunarodnim obavezama, počnu aktivno provoditi politiku zapošljavanja pripadnika srpske zajednice, ponovo donesu, ali ovaj put i provedu, akcijski plan o zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina.

7. Očekujemo dosljedno provođenje zajamčenih prava na jezik, pismo i obrazovanje pripadnika srpske zajednice u Hrvatskoj te nesmetanu, zakonski zajamčenu službenu upotrebu jezika i pisma, što uključuje nazive naselja, trgova i ulica, javnih institucija u skladu sa Ustavom i zakonom. Posebno, i ovaj put, ističemo urgentnost registracije manjinskih srpskih škola.

8. Medijske institucije srpske zajednice u Hrvatskoj trebaju biti unaprijeđene u tri smjera. Prvo – Hrvatska radio-televizija trebala bi u sklopu svojih programa aktivno i pozitivno pratiti aktivnosti srpskih institucija i njihovih predstavnika te izvještavati o problemima Srba. Drugo – potrebno je osnovati redakciju manjinskog programa na HRT-u, koja će uključiti i njezinu srpsku komponentu. Treće – na osnovi višestruko iskazane potrebe neophodno je da srpske organizacije osnuju i vlastiti radijski servis, a da država to aktivno pomogne.

9. Obnova kulturne baštine, kako crkvene tako i svjetovne, posebno one koja podsjeća na prisilnu asimilaciju, protjerivanja i masovna istrebljenja počinjena prema Srbima u NDH i njihovu ulogu u antifašističkoj borbi naroda Hrvatske, treba biti nastavljena i ubrzana. Osim uloge države potrebno je pojačati ulogu Evropske unije u financiranju obnove spomenika poput Petrove gore ili Jadovnog.

10. Dosadašnja praksa ostvarivanja biračkog prava pripadnika nacionalnih manjina, posebno Srba, pokazuje da nije u skladu sa Ustavom jer se narušava tajnost biračkog postupka i proizvodi segregacija na biračkim mjestima. Zbog toga očekujemo da se, u skladu sa odredbama Ustava, mišljenjem Venecijanske komisije i mišljenjem Ustavnog suda, iznađe rješenje i donesu propisi koji će omogućiti slobodno i nesmetano ostvarivanje biračkog prava pripadnika nacionalnih manjina.

11. Početkom devedesetih započeto je, a tokom godina sistemski provedeno, isključivanje i zanemarivanje Srba u nacionalnom buđenju, nacionalnom jedinstvu i ukupnoj nacionalnoj emancipaciji Hrvatske. To treba biti promijenjeno jer bez Srba moderna historija Hrvatske nije ni potpuna ni istinita. Pravo na svoju historiju, kao dijelu nacionalne historije Hrvatske, Srbima treba biti vraćeno te biti vidljivo u obrazovanju, medijima, politici sjećanja i muzejima.

12. Institucije srpske zajednice, posebno Srpsko narodno vijeće i Zajedničko vijeće općina, moraju dobiti status manjinskih samouprava, u skladu sa njihovim posebnim osnivačkim izvorštima – dokumentima s međunarodnim karakterom, Erdutskim sporazumom i Pismom namjera. Također, u što skorije vrijeme treba završiti povratak imovine Srpskoj pravoslavnoj crkvi i SPD "Privrednik".

13. Na kraju, za SNV i sve druge organizacije Srba u Hrvatskoj, od ogromne su važnosti trajno unapređivanje odnosa između Hrvatske i Srbije te evropska integracija zemalja prostora bivše Jugoslavije, posebno Republike Srbije, kao pretpostavke stabilnosti i napretka.

Velika skupština Srpskog narodnog vijeća očekuje da će Vlada i državne institucije aktivno i tijesno surađivati na realizaciji ciljeva ove Izjave sa samim Vijećem, s izabranim predstavnicima Srba i njihovim organizacijama te da će tako stvoriti pretpostavke za nesmetano ostvarivanje prava i afirmiran položaj Srba u Republici Hrvatskoj.